

نشست «خروج آمریکا از برجام و چشم‌اندازها»:

برجام اروپایی شکننده یا پرفروغ؟

■ فلاح‌ت‌پیشه: اگر در مجلس نهم بودم، به برجام رای می‌دادم

■ موسوی‌نیا: هوشمندی آمریکا این بود که چماق برجام را بالای سر ایران نگه داشت

محمد تقی‌زاده
دانشجوی ارشد مطالعات آمریکا

گزارشگر

نشست «خروج آمریکا از برجام و چشم‌اندازها» به همت انجمن اسلامی دانشجویان مستقل دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی با سخنرانی دکتر حشمتا... فلاح‌ت‌پیشه، عضو کمیسیون امنیت ملی مجلس شورای اسلامی و عضو هیات‌علمی گروه علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی، دکتر هادی آجیلی، عضو هیات‌علمی گروه روابط بین‌الملل دانشگاه علامه طباطبائی، دکتر سیدرضا موسوی‌نیا، عضو هیات‌علمی گروه روابط بین‌الملل دانشگاه علامه طباطبائی و دکتر علیرضا کوهکن، عضو هیات‌علمی گروه روابط بین‌الملل دانشگاه علامه طباطبائی ۳۱ اردیبهشت‌ماه ۹۷ در سالن شهیدبهشتی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی برگزار شد.

در ابتدای این نشست دکتر آجیلی، عضو هیات‌علمی گروه روابط بین‌الملل دانشگاه علامه طباطبائی با اشاره به اینکه ما نیاز داشتیم برای معامله با اروپا، ابتدا مشکلات‌مان را با آمریکا حل کنیم، گفت: «به دلیل تحریم‌های ثانویه که شامل شرکت‌ها و افراد غیرآمریکایی نیز می‌شد، استدلال دولت در ابتدا شروع مذاکره با آمریکا بود، زیرا با تأیید آمریکا، اروپا تمایلی به افزایش فشار نداشت.»

آجیلی با تأکید بر اینکه تیم مذاکره‌کننده با این استدلال که مهم‌ترین مسأله، مسأله هسته‌ای است و اگر این موضوع فیصله پیدا کند، سایر مسائل جدی نیست، شروع به مذاکره کرد که سرانجام آن برجام بود. وی افزود: «کشور ایران به پنج دلیل هسته‌ای، تروریسم، حقوق بشر، موشکی و پولشویی و بانکی تحریم می‌شود که برجام صرفاً مذاکره برای موضوعات هسته‌ای بود. تحریم‌های ضدایرانی شامل سه منشأ سازمان ملل متحد، اتحادیه اروپا و آمریکا که عمدتاً قوانین کنگره بودند، می‌شد.»

قوانین شورای امنیت در متن برجام معلق شده و هر ۶ قطعه‌نامه‌ای که وجود باقی ماندن، اجرا نمی‌شدند، با وجود خروج آمریکا از برجام اگر ایران از این توافق خارج شود، هر ۶ قطعه‌نامه به روند اجرایی خود در گذشته باز خواهند گشت.

آجیلی گفت: «در صورت شکایت ناشی از نقض عهد، موضوع به کمیسیون حل اختلاف فرستاده شده و تا ۶۰

روز فرصت حل آن باقی است. در صورت قانع نشدن طرف شاکی، پرونده به شورای امنیت رفته و همه قوانین بدون رای‌گیری بازخواهند گشت، که این یکی از پیامدهای احتمالی خطرناک خروج آمریکا از برجام است.»

عضو هیات‌علمی دانشگاه علامه طباطبائی با تأکید به تحریم‌های اتحادیه اروپا گفت: «این تحریم‌ها که از بهمن ۹۰ شروع شد، ناظر بر موضوع هسته‌ای بود و طبق برجام لغو اجرا شد و اروپا تعهد داد طبق برجام به مدت هشت سال این

قوانین را اجرا کنند و بعد از این سال‌ها در صورت پایبندی ایران، آنها را لغو کند. اروپا می‌گوید این قوانین مشروط بر حضور ایران اجرایی‌شود و امروز که آمریکا از برجام خارج شده، ما تعهد به لغو اجرای این قوانین می‌دهیم.»

«کاتس‌سپاه را گروه تروریستی می‌داند

آجیلی با اشاره به تحریم‌های کنگره آمریکا که شامل تحریم‌های هسته‌ای و غیرهسته‌ای است، گفت: «تحریم‌های سبسادا، کاتسسا و داماتو جزء تحریم‌های جامع محسوب می‌شود، به معنای اینکه حتی اگر موضوع هسته‌ای را نادیده بگیریم، آنها به خاطر سایر موضوعات پابرجا خواهند ماند. در قانون کاتس‌سپاه جزء گروه‌های تروریستی محسوب‌شده و هر فرد و شرکتی با آن معامله کند، مشمول جریمه خواهد شد.»

این استاد روابط بین‌الملل دانشگاه علامه طباطبائی با بیان اینکه تیم مذاکره‌کننده تأکید زیادی برای برداشتن شدن قانون داماتو داشت، گفت: «تیم ایرانی با تأکید بر این مسأله در جلسات مختلف خواهان لغو آن بود، در صورتی که طرف آمریکایی با اشاره به اینکه این قانون از سوی کنگره اجرا می‌شود و کاری از دست ما برنمی‌آید، پایان زمان این قانون را سال ۲۰۱۶ دانست و تعهد داد که تمدید نخواهد شد، اما در روزهای آخر دولت اوباما به‌رغم عدم امضای وی مجدد اجرا شد.»

وی با اشاره به اینکه وی‌به معنای این است که قانون سر جای خود باقی است و اگر تخلف کردید، مجرم محسوب می‌شوید، اما مجازات نمی‌شوید، گفت: «طبق برجام رئیس‌جمهور آمریکا فردی اجرایی است و فقط می‌تواند

دستورالعمل‌های اجرایی را ویو کند. ویو رئیس‌جمهور به معنای این است که رفع و عدم اجرای قوانین بستگی زیادی به اراده رئیس‌جمهور دارد و این بسیار خطرناک است.»

عضو هیات‌علمی دانشگاه علامه طباطبائی ادامه داد: «امروز ترامپ دستورالعملی را امضا کرده است که بازگشت تمام دستورالعمل‌هایی است که در گذشته وجود داشته، یعنی قرار نیست ترامپ قانون دیگری اجرا کند.»

آجیلی با بیان اینکه حدود ۷۰ روز دیگر تحریم‌های بانکی و حدود ۱۶۰ روز دیگر تحریم‌های نفتی و سرمایه‌گذاری در ایران بازخواهند گشت، افزود: «طبق برجام شرکت‌هایی که در مدت برجام با ایران معامله انجام داده‌اند شامل تحریم نمی‌شوند، ولی وزارت خزانه‌داری آمریکا گفت بعد از گذشت موعده مقرر جریمه سنگینی برای شرکت‌هایی که در ایران فعالیت دارند اعمال خواهد شد.»

«بعد از برجام همچنان امکان استفاده از دلار را نداشتیم

استاد گروه روابط بین‌الملل دانشگاه علامه طباطبائی با بیان اینکه در اوج تحریم‌ها فروش نفت ایران از ۹۰۰ هزار بشکه در روز کمتر نشد و طرف مقابل توانایی کاهش آن را نداشت، گفت: «خروج آمریکا از برجام به معنی خروج آنها از قطعه‌نامه ۲۲۳۱ نیست و آنها هر زمان خواهند، توانایی اعمال

آن را دارند.»

وی با تأکید بر این نکته که فروش نفت بعد از برجام بیشتر شده، اما ما نیازمند درآمد بیشتر هستیم، گفت: «افزایش فروش نفت حرف درستی است که دوستان اشاره کردند، اما هدف ما افزایش فروش نیست، چون این بیشتر برداشته شدن تحریم مشتریان ماست، بلکه نیاز به درآمد آن داریم، در صورتی که بعد از برجام ما همچنان امکان استفاده از دلار را نداشتیم.»

آجیلی با اشاره به اینکه وقتی ما نسبت به بازرسی‌ها و اشکالاتی که نسبت به ما داشتند اعتراض می‌کردیم، پاسخ آنها این بود که شما در پیمان NPT تعهد دارید و این تعهد شما است که باید اجرا کنید. اگر ایران قبل از برجام از این پیمان خارج می‌شد، تمامی اتهامات دشمنان درست انگاشته می‌شد، اما برجام اجرا شد و آژانس در گزارش‌های متعدد به اینکه ایران به دنبال بمب اتم نبوده تأکید کرد. امروز خروج از این پیمان قابل دفاع است، اما نظر من نیست.

استاد گروه روابط بین‌الملل دانشگاه علامه طباطبائی در پایان با تأکید بر صحبت‌های مکرون، رئیس‌جمهور فرانسه مبنی بر اینکه فکر نکنید ما در اتحاد با ایران به جنگ تجاری با آمریکا وارد می‌شویم و مرکل، صدراعظم آلمان که گفت ما توان جبران خسارات شرکت‌ها را نداریم، گفت: «اروپا علاقه زیادی برای استقلال از آمریکا دارد، اما توان این کار را ندارد. شرکت‌های اروپایی علاوه‌بر اینکه در آمریکا حساب دارند، منافع تجاری مشترکی هم دارند که در صورت تحریم آمریکا، آنها از چرخه دلار حذف خواهند شد.»

حشمتا... فلاح‌ت‌پیشه، عضو کمیسیون امنیت ملی مجلس شورای اسلامی در ادامه این نشست با تأکید بر این نکته که برجام در مجلس نهم تصویب شد، گفت: «مسائل کلان سیاست خارجی از جمله مسأله هسته‌ای و رابطه با آمریکا، زیر نظر مستقیم‌ربری در شورای عالی امنیت ملی مطرح و تصمیم‌گیری می‌شود. برجام هم در این موعده که اگر ایران ذیل فصل هفتم منشور و ماده ۴۲ آن قرار می‌گرفت، بازرسی‌های اجباری زیر نظر شورای امنیت اجرا می‌شد، تصمیم درستی بود.»

عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی با بیان اینکه در برجام ۹۱۲ مورد از ۱۲۴۸ مورد تحریم از موضوعات مختلف برداشته شده، در صورتی که در زمان ترامپ فقط سه تحریم برداشته شد، گفت: «چین و روسیه بعد از برجام شرایط بهتری نسبت به قبل آن دارند، فقط بعضی شرکت‌های بزرگ آنها باید ملاحظات بیشتری داشته باشند. اروپا به دنبال طراحی یک بسته پیشنهادی تشویقی و حمایتی نسبت به ایران است.»

وی با اشاره به اینکه بعد از خروج آمریکا از برجام سه دیدگاه نسبت به نوع سیاست اروپا به برجام وجود دارد، افزود: «عده‌ای معتقدند که تقسیم کار بین اروپا و آمریکا صورت گرفته، به‌طوری که آمریکا با خروج از برجام به دنبال بازگشت تحریم‌ها و تهدیدات است و اروپا با حضور در برجام به دنبال این است که ایران را وادار به اجرای محدودیت‌های برجام کند. عده‌ای دیگر مخالف روابط مستحکم اروپا و آمریکا بوده و معتقدند برجام برای آنها موضوعی حیثیتی و نگاه اروپا نگاهی سیاسی و راهبردی است.»

استاد گروه علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی با اشاره به اینکه اروپا به دنبال حفظ برجام است اما توان آن را ندارد، گفت: «دیدگاه سومی که وجود داشته و من هم به آن اعتقاد دارم، این است که اروپا تمایل دارد در برجام بماند اما توان این کار را ندارد. آمریکا از زمان بین دو جنگ جهانی با تسلط بر شاهراه‌های اقتصادی به دنبال این بود که در مواقع ضروری تصمیم بگیرد.»

«آتش زدن پرچم آمریکا مطابق منافع ملی ما نیست

فلاح‌ت‌پیشه معتقد بود آمریکا با خروج از برجام امکان استفاده از بند ۱۱ تا ۱۳ قطعه‌نامه ۲۲۳۱ مبنی بر استفاده از مکانیسم ماشه دوزمانه را ندارد.

وی با بیان اینکه در زمان تحریم، کاسبان تحریم و افرادی مانند رضا ضراب و بابک زنجانی خسارت سنگینی به کشور وارد کردند، گفت: «طبق گفته وزیر نفت پول‌های ناشی از فروش نفت به کشور بازمی‌گردد و ما هم قبول می‌کنیم.»

عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی با تأکید بر اینکه امروزه دنبال مقصر گشتن اشتباه محض است، افزود: «خروج از NPT به معنای این است که ما جلوتر از کره شمالی به دنبال بمب اتم هستیم. ما با برجام امکان بازرسی‌هایی مانند کشورهای لیبی و عراق را ندادیم. بزرگ‌ترین تجربه ما از جنگ هشت ساله این است که دیگر نمی‌جنگیم.»

استاد علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی با بیان اینکه امروزه نباید وارد فضای افراطی‌گری شویم، گفت: «رفتار عقلانی به معنای دور شدن از اصول انقلابی

نیست. قبل از برجام امکان فروش تنها ۳۶۶ هزار بشکه در روز را داشتیم. برجام بهترین توافق ممکن در ذیل فصل هفتم شورای امنیت بود.»

فلاح‌ت‌پیشه در پایان با تأکید بر این نکته که تنها کشوری هستیم که فناوری هسته‌ای خود را با مجوز شورای امنیت انجام می‌دهد، افزود: «اگر در مجلس نهم بودم به برجام رای مثبت می‌دادم، امروز خروج از NPT یعنی ما تصمیم به سمت حرکت برای تولید سلاح هسته‌ای گرفته‌ایم. زمانی که افکار عمومی مخالف خروج آمریکا از برجام بود آتش زدن پرچم آمریکا در مجلس شورای اسلامی مخالف منافع ملی ما بود.»

سیدرضا موسوی‌نیا، استاد گروه روابط بین‌الملل در ابتدا با اشاره به اینکه به بررسی سندی می‌پردازد که در گروه بین‌المللی بحران با عنوان اروپا و نجات توافق هسته‌ای وجود دارد، گفت: «با توجه به سخنان جان بولتون که

گفته بود شرایط را برای ایران سخت می‌کنیم و شرکت‌های معامله با ایران را تنبیه خواهیم کرد، شرایط سختی پیش روی ماست.» بولتون معتقد است تمامی شبکه‌های مالی ایران را شناسایی و تحریم خواهند کرد، همان‌طور که جناب سیف و رئیس بانک بلاد عراق را که در مجلس این کشور هم رای آورده است و متهم به همکاری با حزب‌با... و حشد الشعبی بودند، تحریم کردند.

استادیار روابط بین‌الملل دانشگاه علامه طباطبائی با بیان اینکه

شرکت‌های زمینس، ال جی و توتال دیگر در ایران سرمایه‌گذاری نخواهند کرد، گفت: «۹۰ درصد عملیات بانکی توتال در آمریکا بوده و ۳۰ درصد از سهام آن متعلق به افراد و شرکت‌های آمریکایی است. همچنین توتال گردش مالی ۱۱ میلیارد یورویی در آمریکا دارد. در بیانیه توتال آمده است که ما ۴۰ میلیون دلار در ایران خرج کردیم که از آن صرف نظر خواهیم کرد.»

وی معتقد بود هوشمندی آمریکا این بود که چماق برجام را بالای سر ایران نگه داشت، به‌طوری که عدم بازگشت تحریم‌ها منوط به حضور ایران در برجام است و اگر ایران از برجام خارج شود تمامی قطعه‌نامه‌های سازمان ملل به روند قبلی خود باز می‌گردند.

موسوی‌نیا با اشاره به اینکه شرایط دیگر مانند سال ۱۹۹۰ نیست که بعضی شرکت‌های اروپایی توانستند نسبت به قانون داماتو معافیت‌هایی بگیرند، افزود: «با توجه به سخنان مقامات اروپایی برای شرکت‌ها مسلم است که با بازگشت تحریم‌ها دیگر امکان معامله با

عضو هیات‌علمی دانشگاه علامه طباطبائی با اشاره به اینکه با بررسی هفت مورد نشان خواهم داد که اروپا تمایل خوبی برای همکاری با ایران دارد، گفت: «وجود مقالات در فضای علمی آمریکا با تأکید بر تفاوت ترامپ و نظام حاکمه، هراس اروپا از یکجانبه‌گرایی آمریکا، صحبت وزیر دارایی فرانسه مبنی بر اینکه اجازه نخواهیم داد آمریکا پلیس اقتصادی جهان شود، سخنرانی پمپئو که همکاری با شرکت‌های اروپایی را مشروط به آزادی زندانیان آمریکایی در ایران کرد، نبود فضای مناسبی

برای ایجاد اجماع علیه ایران، عدم اعمال قطعه‌نامه‌های شورای امنیت و مهاجرت و نقش ایران در منطقه و اینکه تمایل خوبی برای همکاری با ایران با وجود خروج آمریکا از برجام وجود دارد.»

وی با تأکید بر اینکه در این سند آمریکا و اروپا دغدغه‌های مختلفی نسبت به ایران دارند، افزود: «در این سند آمده است که در صورت تداوم و حضور ایران در برجام، اصلاحات بانکی و کاهش تنش‌های منطقه‌ای، اروپا تسهیلاتی برای تجارت با ایران قائل خواهد شد.»

موسوی‌نیا با اشاره به اینکه در این موعده دورا هکار کوتاه‌مدت و میان‌مدت وجود دارد، گفت: «بیانیه و مواضع قاطع در حمایت از برجام، ترغیب حضور شرکت‌های کوچک برای سرمایه‌گذاری، تقویت بانک مرکزی اروپایی برای مراده مستقیم با ایران، ترغیب آژانس‌های محافظت شورای اروپا از شرکت‌های اروپایی با ایجاد نظام تجاری خاص، مذاکره اروپا با آمریکا برای گرفتن معافیت و تحول قانون ۱۹۹۶ موسوم به قوانین مسدودکننده در جهت حمایت از شرکت‌ها در مجامع بین‌المللی از راهکارهای مورد نیاز در کوتاه‌مدت است.»

عضو هیات‌علمی دانشگاه علامه طباطبائی با اشاره به اینکه این سند، کمک بسیاری به ما می‌کند، افزود: «تاسیس بانک بازرگانی چندجانبه با محوریت بورو، انتقال ایران از فهرست بالقوه به فهرست کاملاً واجد شرایط برای گرفتن تسهیلات بانکی، تاسیس اتاق بازرگانی مشترک میان ایران و اروپا و همکاری ایران و اروپا در مسائل فنی و غیر نظامی از راهکارهای میان‌مدت ما هستند.»

وی با تأکید بر این نکته باید دید جایگزین منتقدان برجام نسبت به آن چیست، معتقد بود دورویکرد در آمریکا وجود دارد، یک رویکرد نظر پمپئو است که به عقیده من با توجه به صحبت‌های وی مبنی بر آزادی زندانیان، می‌توان وارد فاز مذاکره شد و رویکرد دیگر نظر بولتون است که برای بسته شدن منافذ فروش نفت ایران تمام تلاش خود را می‌کند تا در این صورت ایران را وادار به مذاکره کند.

موسوی‌نیا در پایان با بیان اینکه با توجه به تاریخ ۴۰ ساله ایران و تصمیم‌گیری در مواردی چون مک فارلین، آزادی زندانیان آمریکایی، قطعه‌نامه و برجام، ایران رویکرد پمپئو را در پیش خواهد گرفت. امیدوارم این رویکرد در ایران که اروپا را هم‌پای آمریکا دانسته و معتقدند چین و روسیه برای ما کافی است، مناسب نیست و این وضعیت باعث وارد شدن شعار مرگ بر چین در کنار شعارهای دیگر می‌شود.

کوهکن، عضو هیات‌علمی دانشگاه علامه طباطبائی دیگر سخنران این نشست در ادامه با بیان اینکه در سیاست نباید خود را فریب دهیم، گفت: «در دنیای سیاست اگر ما واقعیت را نشناسیم شانس برای بازی سیاسی نداریم. دیگران را فریب دادن در سیاست اشکالی ندارد.»

عضو هیات‌علمی دانشگاه علامه طباطبائی با اشاره به مواضع جان بولتون که معتقد است نباید اجازه مسافرت خارجی به ایرانی‌ها داد، افزود: «اینکه خواهند حفظ برجام

هستیم ناشی از نگرانی ما از فروش نفت و عدم آشنایی با سیاست ترامپ است.»

وی با تأکید بر این نکته که برجام تبدیل به یک موضوع سیاسی داخلی شده است، ادامه داد: «برجام در حوزه سیاست خارجی است. اینکه از برجام در سیاست داخلی استفاده شده، طبیعی است و ناشی از ذات سیاست است.»

استادیار روابط بین‌الملل دانشگاه علامه طباطبائی با بیان اینکه موافقت‌نامه‌های بین‌المللی یک‌سری پیامد در عرصه بین‌المللی هم دارد و اگر ما از تصمیم ترامپ مبنی بر خروج از برجام مطلع بودیم مسلماً طور دیگری رفتار می‌کردیم، گفت: «سیاست خارجی به معنای گذشت از حقوق طبیعی برای دریافت چیز دیگری نیست. سفرهای وزیر خارجه باید تأثیر گذار باشد و امکان ایجاد گشایش اقتصادی فراهم کند.»

عضو هیات‌علمی دانشگاه علامه طباطبائی با بیان اینکه قذافی با توافق سرنوشت خود را رقم زد، گفت: «بیشتر سفرهای آقای ظریف به شهرهای دور چون نیویورک و لندن است، در صورتی که ما باید نگاه خود را معطوف به همسایگان خود کنیم کشورهایی چون افغانستان، عراق و پاکستان و در این صورت است که به اهداف خود می‌رسیم. نمونه این کار را کشور همسایه یعنی ترکیه انجام داده است.»

کوهکن در پایان معتقد بود در سیاست خارجی نباید به دنبال کلاس باشسیم، سیاست خارجی نیازمند رفتار واقع‌گرای است تا بتوان با این رفتار تصمیمات عقلایی گرفت.

